

Justitiedepartementet
Ju2019/02387/Å

Remissvar
ORU 2019/04115
Kerstin Nordlöf
2019-11-12

Remissvar: Stora brottmål - nya processrättsliga verktyg (SOU 2019:38)

Utredningen om processrätt och stora brottmål har haft i uppdrag att genomföra en analys av vilka straffprocessuella regler som behövs för att ramarna för straffprocessen ska kunna bestämmas på ett tydligare sätt under förundersökningen och förberedelsen av brottmålet än som är möjligt med dagens reglering samt utreda behovet och lämpligheten av utökade skriftliga inslag i domstolens prövning av brottmål. Uppdraget har därmed inneburit att lämna konkreta förslag på hur handläggningen av stora brottmål med omfattande bevisning kan effektiviseras och moderniseras med bevarande av krav på rättssäkerhet. Uppdraget har inneburit att ta ställning till om parterna bör få större inflytande under förundersökningen och förberedelsen av brottmålet.

Vi instämmer i utredningens oro över svårigheten att hantera stora brottmål resurseffektivt. Vi har dock vissa reservationer utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv gällande utredningens förslag.

En av våra reservationer gäller utredningens förslag om motförhör under förundersökning 23 kap. 18c § RB. Förslaget kan anses brista när det gäller beaktandet av kravet på en rättvis rättegång och principen om "equality of arms". Motförhöret är en grundläggande förutsättning för att kunna tillgodose nämnda krav och kan inte anses bli tillfredsställda utifrån en kontext presenterad av åklagaren i ärendet även med beaktande av åklagarens objektivitetskyldighet. Våra reservationer inkluderar även utredningens förslag om ytterligare möjligheter till förundersökningsbegränsningar 23 kap. 4b § RB och utfästelsebeslut av åklagare enligt 23 kap. 4d § RB. Vi är tveksamma till utredningens förslag att brottsmisstänkta ska kunna få myndigheternas löfte om fördelar för uppgiftslämnande om egen brottlighet.

Det är en utvidgning av det idag gällande systemet med kortare straff då den brottsmisstänkte bidragit med utredning i form av betydelsefull information gällande det egna brottet, 29 kap 5 § första stycket 5 BrB, och sanktionskumulation, 29 kap. 5 § första stycket 8. Anledningen är, och som utredningen också uppmärksammar, att gränsdragningen mellan utredningens övervägande och ett kronvitnesssystem inte är absolut. Införandet av ett kronvitnesssystem ligger inte inom utredningens uppdrag. Förslag som kan innebära ett delvis införandet av ett sådant system bör därmed ske i ett annat sammanhang.

Våra reservationer stöds även av utredningens internationella utblick och särskilt erfarenheterna av åtalsuppgörelse i Finland. Det är ett institut som har flera likheter utredningens förslag om ytterligare förundersökningsbegränsningar och utfästelsebeslut. Målsättningen för den finländska reformen 2014 var i överensstämmelse med föreliggande utredning att förbättra möjligheterna till en ändamålsenlig allokering av myndighetsresurserna, effektivisera myndigheternas verksamhet och snabba upp förundersökningen, åtalsprövningen och domstolsbehandlingen i brottmål samtidigt som rättigheterna för den brottsmisstänkte och målsägande tryggades.

Utvärderingarna som genomförts därefter visar på att de ekonomiska besparingarna är mindre än vad som förutsågs. I stora brottmål är det svårt att använda sig av åtalsuppgörelse innan det finns ett fullständigt förundersökningsmaterial som underlag. Det torde även gälla utredningens förslag om utfästelsebeslut. Utvärderingen av den finländska reformen lyfter fram och i överensstämmelse med föreliggande utredning behovet av utbildning vid införandet av nya verktyg i brottmålsprocessen.

Den finländska utvärderingen redovisar att många av de intervjuade betonar att fördelarna med reformen inte är de processekonomiska vinsterna utan effekterna som en följd av ökad dialog mellan processens parter, ökade preventiva effekter, misstänkta ökade villighet att acceptera domslut och ta ansvar för sina handlingar, en minskad psykisk börda för enskilda o.s.v. Även om det är möjligt att få fram ekonomiska resultat av nämnda effekter låg det inte inom den finländska utvärderingens uppdrag. Med det sagt torde en reform av brottmålsprocessen inte i huvudsak vara enbart motiverat av att införa verktyg om leder till en större verkningsgrad - när det gäller att utreda och lagföra den mest komplicerade och omfattande brottsligheten med rimliga resursinsatser och inom rimlig tid - för statens resurser. Utifrån erfarenheterna i Finland bör en reform även motiveras av de i den finländska utredningen påtalade positiva effekterna.

Föreliggande utredningen har också som målsättning att brottmålsprocessen utvecklas i riktning mot en tydligare akusatorisk process. Utredningens förslag, vilka omnämns ovan i vårt remissvar, utgör därmed utmärkta förslag inför ett fortsatt utredningsarbete där dialogen mellan processens parter och dess effekter inklusive dess ekonomiska effekter beaktas tillsammans med processekonomiska effekter i utredningsuppdraget.